

yerinə burada “Bəhlül bəy Vəzirov” olmalı idi.

Müəllimlərin halına dair

səh. 305. “Gər bovdə dər matəmi səd növhəgər, / Ahe sahebədərda başəd əsər.”: “Yasda yüz növhəxan olsa, / Dərd sahibinin ahi daha təsirli olar.” (farsca)

Ömər Faiq əfəndi üçüncü dəfə həbsdə

səh. 307. “yegən”: qardaş yaxud bacının övladları.

səh. 309. “Tiflislil”: Professor Ədalət Tahirzadə, bu imzanın çox güman ki, Əhməd Cövdət Pepinova məxsus olduğu qənaətinədir. Tahirzadəyə görə, “Tiflislil” imzasının sahibi Pepinov deyilsə, Əziz Şərif olmalıdır.

Konfrans

səh. 310. “rusun təərrüzündən”: qəzetdə “rumın təərrüzündən” getmişdir.

səh. 311. “möhtərəm yoldaşımız Cavad bəyin”: Əhməd Cavad nəzərdə tutulur.

İranlıların Maarif Cəmiyyəti

səh. 313. “rəcəb ayının 10-da”: burada tarix hicri təqvimlə göstərilmişdir. 10 rəcəb 1337-ci il, miladi təqvimlə 11 aprel 1919-cu ilə uyğundur.

“Mən kənə əqdəmuhu əzyədu min əf’alilhi fə’ləmu ənnə ədəməhu xeyrun min vücu dihi və fənaəhu əhsənu min bəqaihi”: (ərəbcə) “Hər kimin irəli getmək səyi feillərindən artıqsa, bilin ki, onun yoxluğu varlığından xeyirlidir və fənası bəqasından yaxşıdır.”

səh. 314. “Vələv kanəl-elmü müəlləqən bis-Sürəyya lətunavilühu yədu əhlil-fürs”: (ərəbcə, hədis) “Əgər elm Sürəyya ulduzunda asılı olsa, İranlıların əli ona çatacaq.”

“Sürəyya” Buğa bürcündə “Ülkər” yaxud “Pərvin” də deyilən ulduz (əslində ulduz

topası).

“İstəxr”: İranın cənubunda qədim şəhər. Əhəmənilər imperiyasının paytaxtı olmuşdur.

“Bisütun”: İranın qərbində, Kirmanşah şəhəri yaxınlığında, üzərində relyefli kitabə olan qaya.

“Şüştər”: İranın cənub-qərbində qədim şəhər.

“Dizvul” (yaxud Dizful): İranın qərbində qədim şəhər.

“Mədain”: İraqın şərqində, Bağdad yaxınlığında Parfiyanın və Sasanilərin paytaxtı olmuş qədim şəhər.

Gürcüstanda

səh. 315. “O. L.”: 1913-1939 və 1951-1953-cü illərdə Parisdə nəşr edilmiş gündəlik qəzet olan “L’Om libr” [L’Homme libre] (Azad insan) nəzərdə tutulur.

“Marsel Kaşen, qəzetəsində...”: 1904-cü ildən etibarən Parisdə nəşr edilən kommunist qəzeti “L’Humanite” [L’Humanité] nəzərdə tutulur. Marsel Kaşen 1918-ci ildən etibarən bu qəzetin baş redaktoru idi.

“Peti Parizyen”: [Le Petit Parisien] Parisdə 1876-1944-cü illərdə nəşr edilən gündəlik fransız qəzeti.

Cümə, 18 aprel 1919-cu il, nömrə 160

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci səneyi-dəvamiyyəsi. Cümə, 17 rəcəbül-mürəccəb sənə 1337. 18 nisan 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

DAĞISTAN İMDADINA!

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin Mərkəzi Komitəsi tərəfindən intixab olunmuş [seçilmiş] xüsusi bir komisiyon tərəfindən dağistanlı qardaşlarımız üstünə hücumavər olan [hücum edən] hürriyyət və istiqlal düşməni Denikin qara qüvvəsi ilə hər b etmək üçün Azərbaycan könüllü dəstəsi təşkil olunur. Yazılmaq istəyənlər hər gün Məclisi-Məbusan binasında, “Müsavat” fraksiyonu mənzilində gündüz saat 8-dən 2-yə və axşam saat 5-dən 7-yə qədər yazıla bilərlər.

“Cəmiyyəti-Maarifi-İraniyan”a üzv olmaq və müavinət [köməklik] etmək arzusunda bulunan arxadaşlar hər gün “İttihad” məktəbində (Qubernski, nömrə 37) saat 9-dan 2-yədək Hacı müəllim cənablarına müraciət edə bilərlər.

Müvəqqəti İdarə Heyəti

İXTAR

[XƏBƏRDARLIQ]

Elektrik işığı olmadığından, bu gün qəzetəmiz kiçik qitədə [ölçüdə] çıxır.

OPERETTA VƏ “AZƏRBAYCAN”

Hökumət Teatrosunda axşam tamaşası

Zülfüqar bəy və Üzeyir bəy
Hacıbəyli Qardaşları Müdiriyyəti
cümə günü
rəcəbül-mürəccəb ayının 17-sində
(aprelin 18-ində 1919[-cu] ildə)
şükuhlu [təmtəraqlı]
bir mənzərədə
mövqeyi-tamaşaya qoyulacaqdır
Zülfüqar bəy Hacıbəylinin
“Əlli yaşında cavan”
nam [adlı] operettası.
2-nci pərdədə

Orduxan bəyin qonaqlığında
İsa bəy Aşurbəylinin
təzə yazmış olduğu
“Azərbaycan” faciəsi göstəriləcəkdir.
Tamaşa başlanacaq axşam saat 8-in
yarısında.

Biletlər teatrın kassasında
satılmaqdadır.

T-107

ELAN

Bu cümə günü saat 12 tamamda aprel ayının 18-də Parlaman binasında

“Müsavat” firqəsi idarəsində hərbçilər iclası olmağa görə bütün tamadalar, podratçı, işçi, işsiz hərbçilərin dəvətnamə almayan ağsaqqallarından iclasda hazır olmaları rica olunur.

*“Müsavat”ın
Təbliğat-Təşkilat şöbəindən*

AZƏRBAYCAN MƏCLİSİ-MƏBUSANINDA

14 aprel axşam iclası

(tənəffüsdən sonra)

Sədr - İclas davam edir. Söz verilir Parlaman üzvü doktor Quxmana.

Quxman – Hökumət bəyannaməsi rusca tərcümə edilmədiyindən və biz onun məzmununu bilmədiyimizdən, formulaya səs verə bilməyəcəyimizi xəbər vermişdik. Şimdi məzmununa aşina olduq. Ona görə də lehinə səs verəcəyiz.

Sədr – “İttihad” firqəsi ilə bitərəflər tərəfindən böylə bir təklif var. *(Katibə)* Oxuyun!

Katib *(oxuyur)* – Hökumətin bəyannaməsini dinləyərək “İttihad” fraksiyası və bitərəflər elan edirlər ki:

1 – Çünki Azərbaycan istiqlalını müdafiə edən firqələr arasında koalisiyon üsulu bu hökumətin təşkilində nəzərə alınmamışdır;

2 – Çünki “İttihad” fraksiyası hökumətin təşkilində iştirak etməmişdir;

3 – Çünki bu hökumətin gələcəkdə fəaliyyəti xüsusunda heç bir zəmanət yoxdur:

Firqələr bu hökumət haqqında öz nöqtəyi-nəzərlərini təyin etməyir və məsulyyəti də üzlərinə almayırlar.

Sədr – Cəlil bəy, siz danışmaq istəyirsiniz, buyurunuz.

Cəlil bəy Sultanov (bitərəf) - Rəisi-vükəlanın [Baş nazirin] bəyannaməsində Qarabağ məsələsi üstüörtülü keçdiyindən bizim fraksiyamız səs verməkdən imtina edir.

Sədr – Mən başa düşürəm, burada bitərəflər ismindən rəsmən təklif olunur, siz isə başqa söz deyirsiniz.

Qara bəy [Qarabəyli] *(yerindən)* – Bu başqa motivdir.

Sədr – Belə olan surətdə etilafa [razılığa] gəlin.

[Behbud xan] Cavanşir (bitərəf) *(yerindən)* – İcazə veriniz.

Sədr – Buyurunuz.

Cavanşir – Hökumət rəisi bu gün öz bəyannaməsində Azərbaycanın hər yerini adbaad çəkdi. Nə fikri olduğunu söylədi. Hətta Lənkəran, İrəvan və Naxçıvan uyezdləri adını da çəkdi. Amma ən mühüm Qarabağın adı çəkilmədi. Məlumatımıza görə, Qarabağ məsələsi bəyannamədə var idi. Fəqət bilmirəm kimin xatirəsi üçün bu gün bəyannamədən götürülmüşdür. Məlumdur ki, Qarabağ həlakətdə [həlak olmaqda] idi. İndiyədək orada müsəlmanlar Andranikin əlindən çox böyük cəfalar çəkirlər, çox qurbanlar vermişlər. Hətta yüzə qədər kənd xarabaya dönmüşdür. Onlar gözləyirdilər ki, hökumət bəyannaməsində Qarabağ məsələsi zikr ediləcəkdir. Hökumət, özünüz bilirsiniz ki, oraya general-qubernator göndərib və ona böyük ixtiyarlar vermişdir. Bizim arxamızda duran üçün-

cü böyük hökumət də ona geniş vəkalət veribdir ki, Qarabağ müsəlmanlarını düşmənlər əlindən xilas etsin. Bu gün isə hökumət rəisi bu barədə bir söz danışmadı. Öylə nəzərə gəlir ki, guya Qarabağ məsələsi qurtarıb...

Səslər – Qurtarıbdir.

Cavanşir *(davam edir)* – Sizdən ötrü ola bilər ki, qurtarıb, amma bizdən ötrü hələ qurtarmayıbdır. Qarabağ əhlindən bir nəfər Şuşadan o yana adlaya bilmir. Hər kəs getsə, ölümdən savayı bir şey görməz. Necə ki, bu gün Lənkərana gedib-gəlmək mümkün deyildir, öyləcə də Qarabağın dağlarına keçmək mümkün deyil. Biz ümid edirdik ki, hökumət bu gün Qarabağ məsələsi haqqında nə tədbirlər görəcəyini söylər. Amma bu məsələ barəsində heç bir şey eşitmədik. Bilmirəm hökumətin bu barədə nəzəri nədir. Qarabağ məsələsinə münasibətimiz böylə ikən, bəyannamənin qalan hissələri haqqında “İttihad” fraksiyasının formulasına iştirak edirik. Hökumətə olan münasibətimiz isə hökumətin gələcək fəaliyyəti ilə məlum olacaqdır.

Sədr – Söz hökumət rəisi Nəsim bəy Yusifbəylinindir.

Nəsim bəy – Möhtərəm məbuslar! Mənim bəyannamədə nə qədər mübahisəli yerlər və məsələlər varsa, o xüsusda sözümdə dedim. Çox mübahisəsiz məsələlər vardır ki, hökumət o xüsusda söz söyləməyi artıq bilir. İrəvan, Lənkəran, Tiflis sözü oldusa, o da ondan ötrüdür ki, onlar mübahisəlidir. Qarabağ xüsusunda mübahisə yoxdur. Onun üçün də mən mübahisəli olmayan məsələ haqqında bir söz belə söyləməyi artıq bildim.

Sədr – Söz Məhəmməd Əmin Rəsulzadəndir.

Məhəmməd Əmin – Biz bu təklifin əleyhindəyiz. Nə üçün əleyhində olduğumuzun dəliliyi söyləmək istəyirəm. Bəyannamədə Qarabağ fəqərəsi [məsələsi] yoxdur. Bu xüsusda hökumət rəisi dəxi nə mülahizə ilə məzkur fəqərəyə [deyilən məsələyə] lüzum olmadığını söylədi. Həqiqətən öylədir. Meydanda Lənkəran məsələsi var. Çünki Lənkəran daha əlimizdə deyil, çünki oraya hələ Azərbaycan məmurunu [məmurları] təyin edilməmiş. Tiflis quberniyasından Borçalı məsələsi var. Çünki orası da bizim hökumət və qüvvətimizin xaricindədir. İrəvan quberniyasının bəzi yerlərinə aid məsələ var. Çünki kəza [həmçinin] hökumət oralara hələ nüfuz edəmməyib, torpaqlarımız başqa əllərdədir. Halbuki, Qarabağ məsələsi böylə layənhəll [həll edilməmiş] bir halda deyildir. Oraya general-qubernator təyin olunmuş, oradakı hüquqi-mülkiyyətimiz hətta bir dərəcəyə qədər bəynəlmiləl bir halı belə iktisab etmişdir [əldə etmişdir]. Bir də İrəvan quberniyasının davasını edən hökumətdən qalxıb da Qarabağ məsələsini istizah etmək [soruşmaq] yersizdir. Çünki İrəvana gedən hökumət təbiidir ki, Qarabağ dağlarını aşib keçmədən gedəmməzdi.

Bizcə və hökumətcə Qarabağ məsələsi yoxdur. Nasıl ki, Bakı məsələsi yoxdur. Buna görə də Qarabağ ünvanı ilə vəqə olan hər növ təklifi rədd edirik.

Sədr – Söz Parlaman üzvü [Arşak] Malxazyanındır.

Sədr – Parlaman üzvü Malxazovun etirazı əsassızdır. Mən söz verdim, bəyannamə münasibəti ilə iki fraksiya öz

rəyini dedi də. Məsələnin əsası üzərində danışan olmadı. Müştərəkən verilən təklifdən başqa, başqa təklif yoxdur. Bu təklifi səsə qoyuram.

Sağdan – Biz də təklif verdik.

Sədr – Sizin verdiyiniz təklif deyil. Siz ancaq nə üçün səs verməyəcəyinizin səbəbini göstərirsiniz. Mən bunu səsə qoya bilmərəm. (*Katibə*) Müştərəkən verilən təklifi oxuyun.

Katib (*oxuyur*) – “Hökumətin bəyan-naməsini eşidərək Məclisi-Məbusan bəyani-etimadla [etimad göstərməklə], bəyannamədəki əsasların fikirdən işə keçirilməsində hökumətə hər növ ilə müavinət edəcəyini bildirərək, növbədəki məsələlərin müzakirəsinə keçir.” (*Rusca tərcüməsini oxuyur.*)

Sədr – Qoyuram səsə. Hər kəs bu təklifi qəbul edərsə, əlini qaldırsın. (*Əllər qalxır*) Sayın. Lehinə - 43. Kim əleyhinədir? Əleyhinə yox. Kim səs vermir? 21 nəfər. Lehinə - 43, əleyhinə yox, səs verməyən - 21. Beləliklə, formul əksəriyyətlə qəbul olunur. (*Sürəklili alqış*)

Vaxt təng [dar, az] olduğuna görə başqa məsələlər müzakirəyə qoyulmayacaqdır. Məclisi qapamadan əvvəl gələn iclasın yövmiyyəyi-müzakirətini [müzakirə gündəliyini] elan edirəm. Gələn iclasın yövmiyyəyi-müzakirəti böylə olur: Mükəlləfiyyəti-əsgəriyyədən [hərbi mükəlləfiyyətdən] maarif yaxud sənət cəhətilə azad olunması haqqındakı imtiyazat qanununun tövsisi [genişləndirilməsi]. Cibaliyyun [Dağıllar] hökumətinə 30 milyon qərz [borc] xüsusunda layihəyi-qanuniyyə. Kür nəhri sahillərində sədlər inşası üçün müəyyən məbləğ buraxılması haqqında layihəyi-qanuniyyə. Bu cür yöv-

miyyəyi-müzakirəti təsdiq ediniz. Etiraz yoxsa, qəbul olunur. Məsələ bitdiyindən iclas qapanır.

(*İclas saat 8.50 dəqiqədə qapanır*)

TELEQRAF XƏBƏRLƏRİ

Müsəlmanların gələcək üsuli-idarəsi haqqında

London – Balfura yazılmış və “Müsəlman” imzası ilə imzalanmış olan bir məktubda Balfura yenidən deyirlər ki, Türkiyənin və Ermənistanın istila edilmiş yerində muxtariyyət üsuli-idarəsi təklifini təbrik edirlər. Bu üsuli-idarə Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] tərəfindən təmin ediləcəkdir. Fəqət məktubu yazanlar bu yerlərin Türkiyədən ayrılması təklifinə mənfi nəzərlə baxırlar. Məktubu imza edənlər təklif edirlər ki, İngiltərə Hökuməti müharibədən əvvəl, Türkiyə Hökumətinin etmiş olduğu təklifini qəbul eylesin. O təklif də bu idi ki, Asiyayi-suğranı [Küçük Asiyayı, Anadolunu] idarə etmək üçün İngiltərə ingilis-hind administratoru təyin eylesin və bunlar Asiyayi-suğranın mülki və mali [maliyyə] işlərini idarə etsinlər. Bunlar ciddiyyətli işləri idarə etsinlər. Osmanlı xəlifəsinin ruhani nüfuzu altında olsunlar. O ki, qaldı Fələstində yəhudi [dövləti] təşkili məsələsinə, məktubu imza edənlər deyirlər ki, hərgah, Sülh Konfransı Fələstinin müstəqil bir dövlət olmasını qət edərsə, hərgah, o dövlətin başında müsəlman olmasa, bütün aləmi-islam bu qətnamədən dilgir [narazı; dilxor] olacaqdılar.

* * *

Helsinqfors [Helsinki] – Verilən xəbərlərə nəzərən, bolşeviklər Narva cəbhəsinə külli qoşun və ağır toplar yeridirlər. Litvadan xəbər verirlər ki, Litva-Kurlanda [Latviya] cəbhəsində bolşeviklər ümumi yürüşə keçmişlərdir. Şimali Litvada bolşeviklər qəti surətdə məğlub olmuşlardır. Mitava xətrə [təhlükə] altındadır.

Kopenhagen – Berlindən xəbər verilir ki, almanlar Müttəfiqlərin komissarlarına xəbər vermişlər ki, Almaniya Hökuməti heç bir halda polyakların Dansiqə girmələrinə müsaidə verməyəcəkdirlər. Eyni zamanda Müttəfiqlərin və polyak ofiserlərinin Vistuldan [Visla çayından] şərq tərəfinə keçmələrinə razı deyildirlər. Müttəfiqlərin Dansiqə barəsindəki tələbatına bu nota qəti bir rəddir.

- Vaşinqtondan xəbər verilir, Amerika ərkani-hərb idarəsinin naçalniki [hərbi qərargahının rəisi] general Març bəyan eyləmişdir ki, Amerika ordusunun daimi qoşunlarının miqdarı 510 min nəfərdən əskik olmayacaqdır.

Petroqradda üsyan

Fin Teleqraf Agentliyinin məlumatına görə, aprelin əvvəllərində Petroqradda böyük bir üsyan vəqə olmuşdur [baş vermişdir]. Böyük patıltı səsləri eşidilmişdir, sonra bu patıltıdan yanğın əmələ gəlmişdir. Petroqrada həyəcan hökm-fərmaadır [hökm sürməkdədir]. Əhalinin əksəri oradan çıxmışdır. Bu üsyanın səbəbi hələlik məlum deyildir. Yalnız burası məlumdur ki, ümumi əhəmiyyəti olan su yolu və sair idarələri patlatmaq istəmişlərdir. Digər bir məlumata görə, Fin-

landa sərhədində qanlı müsadimələr [toqquşmalar] vəqə olmuşdur. Fin qəzetləri bu əhvalın Şura Hökuməti ilə finlər arasında müharibəyə səbəbiyyət verəcəyindən ehtiyat edirlər.

Xüsusi teleqraflar

Gəncə - Gəncə komandanı divarlara əmrnamələr yapışdırtmışdır ki, şəhərdə olan və yeni gələn ümum zabitlər kağız və sənədlərlə komandanlığa gələrək adlarını qeyd etdirməlidirlər. Vəqti-müəyyənədə gəlməyən zabitlər həbs və nəfə [sürgün] ediləcəkləridir.

Rəvayətə görə, bu əmrnamənin nəşrinə səbəb bu olmuşdur ki, son zamanlar Gəncəyə Könüllü orduya mənsub zabitlər gəlmişlər. Məclisi-Məbusana bu məzmununda bir teleqraf varid [daxil] olmuşdur:

Gəncədən: Bakıda Parlamana

Gəncə şəhəri və qəzası nümayəndələrindən ibarət kəsrətli [izdihamlı] mitinq İstanbulda vəqə olan hadisələrdən naşi [ötrü] sair hökumətlər tərəfindən rəva görülmə Türkiyənin müqəddəs paytaxtı[nı] əlindən almaq, türkləri təbəiyyətə gətirmək, 400 milyonluq aləmi-islami təhti-təhəkkümünə [hakimiyyəti altına] almaq, yəni aləmi-bəşəriyyətin böyük bir hissəsini hüquqi-bəşəriyyətdən və öz müqəddəratını təmin etməkdən məhrum qılmaq kimi hərəkətləri müqabilində protesto edir və sizdən təvəqqe edir ki, öz hökumətimizə və əcnəbi hökumətlərə bu xüsusda məlumat verəsiniz. Mitinq ümidvardır ki, Etilaf dövlətləri Türkiyənin və bütün aləmi-islamiyyətin gələcəyinə edilməkdə olan zərbəni dəf edəcəklər.

Mitinq sədri Pişnamazzadə

SÜLH ƏTRAFINDA

Şurayi-Hərbiyyədə

London – Havas ajansı xəbər verir ki, Hərbi Şura Almaniyaya təqdim ediləcək olan hərbi və bəhri [dəniz] və hava əməliyyatı şəraitini təsvib etmişdir [bəyənmişdir]. Bəhri şərait çox ağırdır. Müttəfiqlərə təslim ediləcək gəmilərin miqdarı artırılmışdır. Almanlara sualtı qayıqları inşası qadağan edilmişdir. Almaniya məcbur ediləcəkdir ki, bütün ləvazimihərbiyyəni təslim eylesin. Ordusu isə 100 min nəfərdən artıq olmamalıdır. Bunlar da iki il müddətə çağırılan könüllülərdən təşkil edilməlidir. Vəzir [nazir] Leyq bu rəydedir ki, Kil kanalının Almaniyanın əlində qalması xətrəli [təhlükəli] olarmış. Zira bu kanalı nemeslər möhkəmləşdirə bilərlər. Şura bu rəydedir ki, Süveyş kanalına tətbiq edilən vəziyyət Kil kanalına da tətbiq edilməlidir.

Cəmiyyəti-Əqvam [Millətlər Cəmiyyəti] layihəsini sülh şəraitinə daxil etməyə hənz Fransanı razı edə bilməmişlərdir. Lakin zənn olunur ki, nəhayət razı olacaqdırlar. Bu gün Klemanso eston, latış, Litva və Ukrayna hökumətlərinin nümayəndələrini hüzuruna qəbul eyləmişdir. Klemanso bunlara demişdir, üç həftə bundan sonra konfransda Rusiya məsələsi müzakirə edilərkən, bu hökumət nümayəndələri bəyanatda bulunmalıdırlar.

Paris – Lloyd Corc, Vilson, Klemanso və Orlando yazmış olduqları bir məktubda bəyan edirlər ki, əgər Lloyd Corc

iki həftə daha Parisdə qalarsa, sülh müahidəsi ilə əlaqədar olan məsələlərin həpsi həll olunar.

QƏZETƏLƏRDƏN

Franşe D’Esperinin teleqrafı

“N. S.” qəzetəsi yazır ki, aprelin 2-də Odessa məntəqəsində olan Müttəfiq əsgərlər Baş komandanı D’Anselm Parisdən general Franşe D’Esperidən bir teleqraf almışdır. Bu teleqrafda deyilir ki, Məclisi-Məbusan Klemanso Hökumətinə bəyani-etimaddan [etimad bildirdikdən] sonra, hökumət tərəfindən Məclisə təqdim edilən hərbi istiqrazı əksəriyyəti-ara [səs çoxluğu] ilə rədd etmişdir. Bu əhvalatdan sonra, Klemanso Kabinəsi istefa vermişdir. Kabinənin istefası qəbul edilib, təzə hökumət təşkil edilmişdir. Odessada alınan məlumatlara görə, hökumət başına Albert Tomas, digər bir rəvayətə görə Viviani keçmişdir. Yeni hökumət əhaliyə müraciətən nəşr etdiyi dəvətnaməsində məmləkətdə asayış saxlanılmasını xahiş etməklə bərabər izhar edir ki, yeni hökumətin məqsədi mümkün olan qədər sülh müahidənaməsinin [sazişinin] tezliklə imza edilməsindən və dörd ilin ərzində cəbhədə müharibə edən əsgərlərin vətənlərinə qayıtmalarından ibarət olacaqdır. Fransız əsgərlərinin Odessanı tərk etməyə hazır olmaları haqqında keçən gün binagüzarlıq [sərəncam] alınmışdır. Odessa komandanlığına təklif edilmişdir ki, Fransa əsgərlərini Romaniyaya göndərməyə həzırlasın.

General D’Anselm

General Anselma ərkani-hərbindən [hərbi qərargahından] general Şvartsa telefonla xəbər vermişlər ki, fəvqəladə mühüm xəbərlər alındığına görə, general Şvartsın tezliklə fransız komandanlığına gəlməsi lazımdır. General Şvarts bilatəxir [dərhal] general D’Anselm yanına gedib xəbərdar olmuşdur ki, Fransa Məclisi-Məbusanı Rusiya işlərinə qarışmaq üçün hökumətin istədiyi hərbi istiqrazı rədd etdiyindən, Klemanso Kabinəsi istefa vermişdir. Bununla bərabər, general D’Anselm general Şvartsa izhar etmişdir [bildirmişdir] ki, Cənubi Rusiyada olan hamı Müttəfiq qüvvələrin çıxarılmaları haqqında Müttəfiqlər ordusunun Baş komandanlığından binagüzarlıq [sərəncam] alınmışdır. General D’Anselm general Şvartsa demişdir ki, Fransa komandanlığı Odessada qanun və asayışı saxlamaq, həmçinin Könüllü ordunun Odessadan bilamümaniət [maneəsiz] təxliyəsi üçün hər cür tədbirlər görəcəkdir. Bu müsahibədən sonra general Şvarts öz ərkani-hərbinə qayıtmışdır. Könüllü ordu komandanları general Timanovski, Levandovski və Melqenov general Şvartsın ərkani-hərbinə dəvət edilmişlərdir.

DAĞISTANDA

Könüllü ordu ilə dağıstanlıların müharibəsi

Aldığımız məlumatlara görə, aprelin 9-10-11-də Qudermes altında Dağıstan qoşunları ilə Könüllü ordu dəstələri arasında bir neçə gündür müharibə davam

etməkdədir. Bu vaxtın ərzi-müddətində Qudermes bir neçə dəfə əldən-ələ keçmişdir. Aprelin 11-də dağıstanlılar qəti surətdə Qudermesi işğal edib, ona malik olmuşlardır. Həman gün saat 3 radələrində Könüllülər yenidən hücum etmək istəsələr də, müvəffəq olmamışlardır.

Aprelin 11-də Dağıstan qoşunları düşməni Ustar-Qardoy kəndindən dəxi çıxarmışlardır. Hal-hazırda şiddətli müharibələr Məskər-Yurt kəndi ətrafında davam etməkdədir. Hər iki tərəfin tələfatı küllidir. Qudermes – Ustar-Qardoy xəttində Könüllü əsgərləri geri çəkilməkdədir. Səngərlərin bəzilərinə kazakların səsi eşidilmiş ki, onlar “Dağıstanlı qardaşlar, bəsdir müharibə etdik, gəliniz barışaq” deyər çağırırmışlar.

Dağıstan çetələri

Aprelin 15-də Cibaliyyun [Dağlılar] İttifaqı Cümhuriyyətinin rəisi Kotsev Dağıstanı gəzərək Teymurxanşuraya övdət etmişdir [qayıtmışdır]. Dağıstan Hökumət vəkili dediyinə görə, Andi, Qunib və Avar nahiyələri Uzun Hacını vəkil etmişlər Kotsevə məlum etsin ki, onlar vətəni mühafizət etmək üçün Denikin ordusu əleyhinə hərəkətdə bulunmağa 20 min nəfərdən ibarət bir partizan dəstəsi (çete) təşkil edirlər və axırıncı nəfərlərinə qədər Dağıstan istiqlalıyyətini müdafiə və mühafizət etməyi kəndilərinə vəd və yəmin etmişlərdir.

Könüllülərin qüvvəsi

Dağıstan mənbələrindən alınan məlumatlara görə, axırkı müharibələrdə Könüllü ordu tərəfindən müharibədə ikin-ci Plastun firqəsi, Birinci Kuban firqəsi,

Tersk və Sunjen könüllüləri iştirak etmişlərdir. Könüllü ordunun halı get-gedə fənalaşmaqdadır.

ŞİMALİ QAFQAZIYADA

Novorossiyskdən, Yekaterinodardan və Rostovdan gələn oraların əhvalını böylə təsvir edirlər:

Könüllü ordu tərəfindən zəbt edilmiş olan Şimali Qafqaziya şəhər və rayonlarının hamısından artıq monarxiya üsulu Novorossiysk şəhərində hökmfərma-dır [hökm sürməkdədir]. İş bu yerə çatmışdır ki, Novorossiysk Kubanı tanımaq istəməyir. Çünki orada nahiyə radası davam edir. İstiqlaliyyət elan etmiş Za-qafqaziya cümhuriyyətlərini də həmçinin Novorossiysk tanımaq istəməyir. Xüsusən Gürcüstanı rədd edir. Ona görə, Batuma göndərilən paroxodlar tutulub malları çıxarılır. Könüllü ordu başçıları da Novorossiyskin Gürcüstanı olan nifrətinə şərkdir. General Denikin müavini Draçomirov teleqrafla böylə bir əmr vermişdir:

Novorossiyskdə Qara dəniz sahili qubernatoruna Baş komandan əmr etmişdir ki:

1) Novorossiyskdən Gürcüstanı mal aparılması bilküllüyyə [tamamən] qadağan edilsin.

2) Əvvəlcədən verilən icazələr və şəhadətnamələr ləğv edilib geri alınsın.

3) Qaçqınları tutmaq üçün ciddi tədbirlər görülsün.

4) Mal çıxarmaq ancaq Baş komandanının icazəsi ilə olur.

Novorossiysk şəhərini general-quber-

nator [Yevgeni] Volkov idarə edir. Hal-hazırda Novorossiyskdə Müttəfiq və Könüllü ordu əsgərləri yoxdur. Çünki hamı əsgərlər Don cəbhəsinə aparılmışdır. Burada bolşeviklər böyük qüvvələrlə hücum edib Könüllü ordunu sıxışdırmaqdadırlar.

Kuban əhvalı isə başqadır. Könüllü ordunun Tersk bolşeviklərinə qalib gəlməsindən sonra qalxmış olan nüfuzu məcburi istehzari-əsgəriyyə [hərbi çağırış] ilə sıfır dərəcəsinə endirilmişdir. 36 yaşında olanları, hətta yuxarı siniflərdə olan şagirdləri əsgərliyə alırlar. Pulu və mümkün olanları gizlənilir. Kəndlərdə Könüllü ordu əleyhinə şiddətli və müvəffəqiyyətli təşviqat yapımaqdadır.

Hal-hazırda Denikin ordusunun əhvalı fəvqəladə dərəcədə ağırdır. Bolşeviklər Könüllü ordunu cəbhədən sıxışdırmaqdadırlar. Arxada isə dağstanlılar müharibə elan etmişlərdir. Dağstanlıların müharibə elanını böyük güzəşt-lərlə olsa da, Denikin təsviyə [ləğv] etməyə çalışmaqdadır. Dağstan Hökuməti ilə sülh haqqında beşəxsən müzakirətdə bulunmaqdan ötrü Denikin Qroznıya azim olmuşdur [yola düşmüşdür]. Burası o cəhətlə gözə çarpır ki, bir ay bundan əqdəm [qabaq] Denikin müzakirədən ötrü Yekaterinodara gələn Dağstan nümayəndəsini qəbul etmək istəməyib, Lyaxovun yanına göndərmişdi.

Ələlümum Kuban əhvalı ümidli deyildir. Kazaklar yorulub, müharibəni qət etmək [dayandırmaq] istəyirlər. Kubanda ərzaq şeyləri və çörək boldur, fəqət manufaktura, ayaqqabı və neft yoxdur. Kuban əhalisi neft əvəzinə günəbaxan yağı işlətməkdədirlər. Rostov şəhəri cəb-

hə şəhəri olduğundan, şəhərdə möhtəklik və həyəcan vardır. Ehtikarçılıq [məhtəklik] o dərəcəyə qalxmışdır ki, heç bir şeyi olmayanlar bir az müddət ərzində böyük dövlətə sahib olurlar, amma dünənki milyonlar dilənçi halına düşürlər.

RUS TİCARƏTİNİN TARİXİ

- 2 -

Tatarlar bir müddət Rusiyada hökmranlıq sürəndən sonra, ruslar kimi onlar da təfriqə [ayrılıq, ikitirəlik, bölünmə] bəlasına düşər oldular. Böylə ki, Altun Ordu [Qızıl Orda] hökumətini dağıdıb, yerində ayrı-ayrı üç xanlıq düzəldilər. Xanlıqlar arasında zühur edən rəqabət və ədavət gedə-gedə böyüyüb tatarları zəif və axırda da xaric[i] düşmənin təcavüzətindən aciz buraxdı. Odur ki, yollarda və güzərgahlarda əmin-amanlıq pozulduğu üçün rus tacirlərinin malları soyulub, bir çox yerlərdə canlarına da xəta və cəfa toxunurdu.

Tatarların bu dəfəki təfriqəbazlığı rusların bir-birindən ayrılmış knyazlıqlarını yenidən birləşməyə və qəvi [güclü] bir istiqlalıyyətə yapmağa bais oldu. O vaxta qədər tatar şəhərlərində ticarətlə məşğul olan rus əhalisi, özlərinin yeni istiqlalıyyətini və tatarların da əczi-halını [acizliyini] anlayıb, bundan sonra ticarət işlərini rus mərkəzlərində bitirməyə çalışdılar. Bunların səy və ehtimamları sayəsində Makaryev yarmarkası açılıb, axır-üləmr [nəhayət] rus malları yollarda kö-

çəri soyğunçularının çəngəlindən [çaynağından] qurtardı. Bundan sonra, ruslar kamali-asayişlə mallarını öz yarmarkalarında satıb qorxusuz və arxayınlıqla evlərinə qayıdılar.

Bundan sonra, bir tərəfdən rus tacirlərinin təşəbbüs və qeyrətləri sayəsində və o biri tərəfdən də yarmarkanın mövqeyi və su yollarının ayrıcında düşdüyü üçün rus ticarəti gündən-günə vüsətlənib tərəqqi tapır.

İkinci ticarət mərkəzi yeni təsis olunmuş Maskov şəhəri olmuşdur. Burada da tacir sinifləri arasında knyaz və əsilzadələr birinci tacirlərdən ədd [hesab] olunurlar. Hətta ruhanilər də meyil göstərər həvəslənirlər. Burada da yuxarıda zikri keçmiş rus malları satılarkən, əhəlinin kəlisə [kilsə] pəhrizlərində möhkəm olduğu cəhətinə balıq ticarəti hamısından artıq olur.

Ticarət vüsətləndikçə tacirlərin pula olan ehtiyacı gündən-günə artır. Bundan əlavə, ruslar ilə lehlər [поляки] arasında vüqu bulmuş müharibədən sonra pul ehtiyacı kəsb-işiddət edib [şiddətlənib] hökuməti təşvişə saldı. Hələ o vaxtlar Rusiyada böyük gümüş mədənləri kəşf olunmadığı üçün Maskov knyazının hökmü ilə xaricdən gəlmə “yefimka” adlı gümüş pullarını əridib, təzədən rus sikkəsi kəsilməsinə hökm verilmişsə də, bu da ehtiyacı rəf edəmməyib [aradan qaldıra bilməyib], buna ayrı bir əlac görülməsinə tədbirlər ittixaz olunurdu [tədbirlər görüldü]. Gümüş pul əvəzinə mis pul kəsilməsinə başqa sair bir çarə tapılmadı. İştə, ərzan qiymətə tamam olmuş [ucuz qiymətə başa gəlmiş] mis pullarının gümüş pulları ilə bərabər qiymətə

sərf olunmasına hökm verilmişdi. Böylə ki, 100 rubləlik mis pul kəsdirmək üçün hökumət tərəfindən buna ancaq 160 tənqəlik (bir rublədən də az) mis sərf olunaraq, xəzinəyə böyük-böyük mənfəətlər daxil olurdu. Əhali tərəfindən bu mis pullara qabaqca hüsn-rəğbət göstərildisə də, sonralardan hədsiz və hesabsız dərəcədə kəsilmiş mis pullarının ehtiramı azalmağa başladı. Buna bais hökumətin iş başında oturmış kişilərə əmin olaraq, laqeyd və nəzarətsizliyi idi. Böylə ki, bir çox boyarlar çarın qayınatası ilə bərabər hökumətin etinasızlığına istinadən kənardan mis gətirib, sikkə-xanada rüşvət zoru ilə hökumət sikkəsi ilə bir yerdə özləri üçün ayrıca mis pulları kəsdirirdilər. Binaənileyh [ona görə], mis pulu bazarları, meydanları doldurub tamam aləmi boyadı. Bunun nəticəsi olaraq qabaqca gümüş pullar mürur ilə [vaxt keçdikcə] azalıb, axırda tamamilən yox oldu. Malların qiyməti gün-gündən qalxıb kəsb-i-şiddət etdi. Tacirlərdən bir çoxu müflis düşdü. Füqərə və əhli-kəsəbə qismi bahalıqın öhdəsindən gələ bilməyib, aclıq bəlasına giriftar oldular. Mis pul gümüş pulu qiymətində daha durmayıb şiddətli bir surətdə tənəzzülə başladı. Məsələn, əvvəllərdə gümüş bir rubləyə bir rublə 4 qəpik mis pulu verildiyi halda, sonralardan 15 rublə mis pulu verilir. Bahalıqın öhdəsindən gələ bilməyən əhali qiyam edib axırda “bunt” [üsyən] çıxarılsay da, hökumət tərəfindən böyük zülmə giriftar oldular. Böylə ki, qiyamçılardan 7 mini edam cəzasına və 15 mini də sair şiddətli cəzalara məhkum oldular. Yəni “qaş qayırılarkən göz çıxarılır”.

Bu gün bizim kağız pulları məsələsi kimi hər bir məsələ hali-təbiisindən çıxarılsa, axırda fəna bir nəticə göstərəcəkdir! Bu vəqəə rus ticarəti tərəqqi göstərdiyi bir halda böyük bir zərbə endirib, böhranına da səbəb oldu. Vətən ticarətinə müavinət göstərmək məqsədi ilə mis pullarını icad etmiş hökumətin oxu daşa dəydi. Bundan sonra təzədən gümüş pulları kəsilərək mis pulları aralıqdan götürüldü.

Maskov hökumətinin vətən ticarətinə yeni bir xidmət göstərmək niyyətilə o vaxtlar Yevropada cərəyan edən “merkantil” (меркантилическая теория) üsulunu qəbul etmək idi. Bu üsul bundan ibarət idi ki, vətən məhsulətə kənara çox aparılsın, ta ki, bu ticarətdən hasil xariciyyə nüqudu [nağd pulu] axıb Rusiyada biriksin. Bunun müqabilində xarici əmtəəsi Rusiyaya az daxil olsun, ta ki, rus nəqdiyyəsi əcnəbi tacirlərinin ciblərinə girməsin. Xülasə, bu üsulun ümdə məqsədi mal buraxıb pul yığmaq, pul cəm etmək idi.

İştə, bu nöqtəyi-nəzərlə bir çox rus taciri Yevropa şəhərlərinə mal aparıb satmaq niyyətində bulunurlarsa da, əsl məqsəd hasil olmayır, zira rəqabəti öldürmək üçün əcnəbi tacirləri rus tacirlərinə Yevropada ənvai mümaniət [cürbəcür maneələr] yapırırlar. Məsələn, Anton Laptev adlı bir Maskov taciri bir gəmi heyvan dərisi Amsterdam şəhərinə aparır ki, orada satsın. Lakin bunun mətəsini heç kəs almaq istəməyir. Axırda malı yenə Rusiyaya qaytarmağa məcbur olur. Bunun malı rus sahilinə çatır-çatmaz dəfətən [dərhal] holland tacirləri böyük

qiymətlə tamam dərileri alıb dübarə geri qaytarırlar. Antonun məzəmmətinə qarşı holland tacirləri böylə cavab verirlər ki, rus tacirlərinin Yevropada ticarət etməyinə biz razı deyilik. Bunun müqabilində rus hökuməti təzə bir qanunla əcnəbi tacirlərinə Arxangelsk şəhərindən başqa sair rus şəhərlərində ticarət etməyə izin verməyirsə də, yenə rus tacirləri Arxangelsk şəhərindən uzağa gedə bilməyirlər. Zira, əcnəbi tacirləri buna mane olurlar.

Xülasə, Maskov hökuməti vətən ticarətinə yüz cürə ənam və hörmət göstərsə də, əsl məqsəd hasil olammayır. Zira islahata möhtac tək bir ticarət məsələsi olmayıb, bundan başqa siyasi, milli, mali, iqtisadi bir çox islahata möhtac məsələlər vardı ki, bunları hökumət islah etməyincə, ticarət də qaydaya düşməyəcəkdi. İştə, bu məsələləri kökündən qazıyıb islah edici bir dahiyə, bir pəhləvana ehtiyac var idi. Onu da zamanə yetirdi. Bu - Pyotri-Kəbirdən [Böyük Pyotrdan] ibarət idi. Bu barədə gələn dəfə.

Farhad Ağazadə

NƏZARƏTLƏRDƏ

Məsai Nəzarətində

- Ağabala Quliyev dəyirmanı xidmətçilərindən birisi Məsai Nəzarətinə [Əmək Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişdir ki, Nəzarət tərəfindən təsdiq edildiyinə baxmayaraq, dəyirman müdiriyyəti onu xidmətdən əzl etmişdir [qovmuşdur]. Ona düşəcək əlavəni verməkdən imtina edir.

Xidmətçi rica etmişdir ki, bu barədə lazımlı gələcək tədbir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

- Kəsbkarlar İttifaqı [Həmkarlar İttifaqı] Məsai Nəzarətinə müraciətən məlum etmişdir ki, Nəzarət məmuru Rəhim Hüseynzadənin təminatına baxmayaraq, Ağabala Quliyev dəyirmanı müdiriyyəti tələbatın heç birinə əməl etməməklə bərabər, xidmətçiləri bir-bir xidmətdən əzl edir və müdiriyyət əlavə edir ki, mayısın 1-də dəyirmanı bağlayacaqdır.

Kəsbkarlar İttifaqı işbu tələbatı Ağabala Quliyevi qəbul etməyə məcburi rica etmişdir:

1) Xidmətçilərin bütün tələbatını imza etməklə, xidmətdən əzl edilmiş xidmətçiləri geri qəbul etmək.

2) Əzl edilmiş iki nəfəri xidmətçi hesab etməklə, İttifaq əzası [üzvü] fəhlələrə əziyyət etməməyi birdəfəlik qəbul etməli.

3) Müqavilədən kənar heç fəhləni xidmətdən əzl etmək olmaz.

Bunların qövldən feilə [sözdən əmələ] gətirilmələri nisanın [aprelin] 20-dən gec olmamalıdır.

Dünən nisanın 17-də xidmətçilərlə Ağabala Quliyev dəyirmanı müdiriyyəti miyanında [arasında] baş qalxızmış ixtilaf bərtərəf etmək [aradan qaldırmaq] qəsdilə Rəhim Hüseynzadə cənabları oraya göndərilmişdi.

Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətində

* Məclisi-Məbusanın erməni fraksiyonu Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə [Sosial Təminat Nazirliyinə] müraciətən məlum etmişlər ki, Gəncə qəzasının Xankəndi, Qaradonlu və Sarov kəndi er-

mənilləri öz ərazisinin bir hissəsini əkdikdən sonra müsəlman qaçqınları o kəndləri tutmuşlardır. Binaənileyh [ona görə], erməni kəndçilərinin işləri yarımçıqlıq qalmışdır. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Gəncə qubernatorundan rica etmişdir ki, ermənilərin çöl işlərini itmama yetirmək [tamamlamaq] üçün lazımı tədabir ittixaz edilsin [tədbirlər görülsün].

* Gəncədəki nahiyə müfəttişi tərəfindən Qarabağ dairəsi qaçqınları üçün bir çox ərzaq alınmışdır ki, başqa-başqa nöqtələrə aparılmalıdır. Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Türük və Məabir Nəzarətinə [Nəqliyyat və Rabitə Nazirliyinə] müraciətən rica etmişdir ki, Yevlax yollarına lazımı əmr verilsin o ərzağı növbəsiz olaraq aparsınlar.

* Məclisi-Məbusanın erməni fraksiyonu Soltannuxa kəndi əhalisinin təşəbbüsünü Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə Nəzarətinə təqdimən məlum etmişlər ki, 1918-ci sənədə onların kəndi ləzgilər tərəfindən tutulduğu üçün çöl işlərindən məhrum qalmışlardır. Nəzarət Gəncə qubernatoruna müraciətən rica etmişdir ki, bu barədə lazımı tədbir ittixaz edilsin.

* Ümuri-Xeyriyyə və Nafiə naziri Klenevski darüleytam [yetimxana] müdiriəsi Vaykova xanım ilə müsahibədə bulunaraq məlum etmişdir ki, ətraf və əknafda [bu tərəflərdə və yerlərdə] Nəzarət bir çox darüleytamlar güşadını [açılması] ehtimal edir və xanımdan rica etmişdir ki, həman şöbə müdiriyyətini öz öhdəsinə qəbul etsin. Nəzarət məlum etmişdir ki, bütün Azərbaycan Ətfala [Uşaqlara] Yardım Bürosu təşkil ediləcəkdir.

İRANLILARA DAİR

*Suxəndane pərvərdə pire kohən
Beyəndişad angəh ke quyad soxən*

“Al bayraq” ruznaməsində [qəzetində] “Müdafiyyə-məzluman” [Məzlumların Müdafiəsi] adında heyəti-müvəqqəətə [müvəqqəti heyət; müvəqqəti komitə] tərəfindən İran fəhlələrinə təvəccöh olunub [üz tutulub] yazılan elan nəzəri-əhqərimə [həqir, aciz nəzərimə] çarpandan sonra islamıyyət qanı damarlarımda mütəhərrik olub [hərəkətə gəlib], neçə kəlmə də olmuş olsa da yazmağa məcbur oldum.

Həman adları zikr olan ağalar deyildilərmə ki, öz şəxsi rəyasətlərindən ötrü şaumyanlarla siğə qardaş olub bielm və öz hüquqi-bəşəriyyətlərin düşünməyən biçərə İran fəhlələrin[i] “Krasni armiya”[ya] yazdırıb tufəng-bəduş etmişdilər [çiyinlərinə tufəng vermişdilər] və onların tufəng-bəduş olmaları səbəbincə İranın neçə minlərlə bitəqsir və bigünah fəhlələri Dağıstan mahalında, Quba dəhatlarında [kəndlərində] cərgəyə qoyulub fəcianə bir surətdə məzlumanə məqtul [qətl edilib] və qərib cəsədləri vəhşi və dərəndə [yırtıcı] heyvanata tömə [loğma, yem] oldular. Əcəba, bunlar imiş, Müdafiyyə-Məzluman Komitəsi! Və əsəfa [Təəssüflər olsun]! İranlıların “İttihad” mədrəsəsində məşğuli-təhsil olan biziç [yoxsul] və yetim ətfalları [uşaqları] zalimlərdən hesab olunurlarmışmı ki, həmin məzlumları müdafiə etməyə mün-təxəb olan [seçilən] ağalardan 17 min manat şəhadətnamədən aid olan mənafeyi-mədrəsəni [mədrəsənin xeyrini] tufəng gücü ilə yədi-qasibanələrinə [öz qəsbkar əllərinə] keçirəndən sonra bəl

BAKI XƏBƏRLƏRİ

Azərbaycana qarşı sui-niyyət

eylədilər [uddular]. Aya [görəsən], bu müdafiyyə-məzlumançı ağalardan deyilmirdilər ki, 6 min illik bir qədim dövlət və millətin şərəf və ehtiramlarını iki cift [cüt] “malades” və bir cift “çox sağ ol”a satıb, minli [minlərlə] İran camaatın nəinki islam arxadaşlarının nəzərində, bəlkə sair millətlər ənzarında [nəzərlərində] tənfir və tövhin və təlinlərə [nifrətə, zəiflətməyə və lənətə] layiq və səzavar [yaraşan] etmişdilər.

*To toxmi beyəfşan ke çon bedrəvi
Ze məhsule xod şad-xorram şəvi.
Əz həmin toxmi ke səbeğ kəştei
To nəmidani ke rosva gəştei.*

“Yətəşəkkəlunə bişəkalin müxtəlifə” müfədınca [mənasına uyğun olaraq], indi də müdafiyyə-məzluman maskaları çəkilir. İran camaati-məzluməsi avam da olmuş olsa, qabaqkı rəzalətləri görəndən sonra, daha bu tövr vahi [boş, puç] adlara və avamfirib [adamaldadan] heyətlərə bəvər [etibar] edəmməyəcəklər. Çünki qabaqkı təcrübələr milli bir tarix olub, heç bir iraninin xatirindən çıxması mümkün deyil!

*Varhan xodra əz in həmsəhbətan
Cümlə məhtabənd əmma to kətan.*

Hərgah, müdafiyyə-məzlumançı ağalar müdafiə məqamına gəlsələr də, fəqət mən də bir nəfəsim qalanca haqq və haqqaniyyətlə öz sözlərimi söyləyəsiyəm.

Ta siyahruy şəvad hər ke dəru gəş başad

İrani Nejad

Srağagün, aprelin 15-də Bakıda hökumət əleyhinə sui-niyyət [terror; cinayət] hazırlanması kəşf edilmişdir. Bədəfkarların [cinayətkarların] “yuvası” Baxanski ilə Krasnovodski küçələrin kuncündə məşhur Petinkenin evi, “Qlaz” aptekxanasının altındakı padvalda [zirzəmidə] imiş. Sui-niyyətin kəşf edilməsində 6-cı uçaqstok milis nəfərətindən [nəfərlərindən] bir nəfər dağıstanlı milisioner böyük fəaliyyət göstərmişdir. Böylə ki, məzkur [deyilən] padvalda böylə hərəkət davam etdiyini bildikdə təhqiqata başlamış və öyrənmişdir ki, sui-qəsdçilər Könüllü orduya adamlar qəbul edirlər. Milisioner dəxi özünü yazdırmaq bəhanəsilə oraya getmiş və yazılmışdır. Böyləliklə hərəkətin künhünü [mahiyətini] anlamaqla lazımı məlumat toplayaraq, polis idarəsinə xəbər vermişdir. Polis nəfəratı, pristav başda olmaq üzrə məzkur evi əhatə etmiş və bir neçə nəfəri padvala girərək orada böyük dəftərxana və silah anbarı tapmışdır. Padvalın bir neçə kiçik odalarında 20 nəfər və digər rəvayətə görə, 40 nəfər bədəfkar dərdəst edilmişdir [cinayətkar tutulmuşdur]. Bədəfkarların çox hissəsi ermənilərdir. Onlar, dərhal tövqif [həbs] edilərək təhtəlhifz [mühafizə altında] ərkanı-hərb idarəsinə [hərbi qərargaha], oradan da mərkəzi həbsxanaya göndərilmişlərdir.

Padvaldan bir çox kağızlar, sənədlər, yazı makinaları, telefon, teleqraf aparatları və bir neçə dənə də bomba ilə silah tapılmışdır.

Sənədlərdən anlaşıldığına görə, sui-

niyyətçilərin Denikin Könüllü ordusu ilə əlaqə və münasibəti var imiş, hətta rəvayətə görə, Könüllü ordu Yalama mövqifinə yetişdikdə bunlar dəxi içəridən hərəkətə başlayacaqlarmış.

Bədəfkarlar tövqif edildikdən sonra pristav tərəfindən evin ətrafına gizli surətdə adamlar qoyulmuş və əhvalatdan bixəbər olub da oraya – padvala gəlmiş olan “yoldaşlardan” bir neçə nəfəri dəxi tövqif edilmişdir. Böyləliklə, hökumət və Azərbaycan istiqlalıyyəti əleyhinə hazırlanmaqda olan böyük bir xəyanət və sui-niyyət hazırlanması kəşf edilmiş və bədəfkarların “yuvalarından” birisi dağıdılmışdır.

Qara qüvvələrin hərəkəti

Yeni gömrükxanada qulluq edən müsəlman əmələlərindən [fəhlələrindən] birisi hökumət idarəsinə məlum edir ki, o və bir çox başqa müsəlman əmələləri işlədikləri yerdə hər gün görürlər ki, bir çox erməni və rus saldatları gəlib oradan tufəng alıb aparırlar. Böylə hərəkət hər gün 5-6 dəfə təkrar olunur. Tufənglər kimin tərəfindən verildiyi məlum deyildir. Amma onlar görürlər ki, tamojnada ingilis saldatı (çasavoy) dayanır. Bir neçə gün bundan əqdəm [qabaq] 1500 dənəyə qədər xarab olmuş tufənglər də-nizə atılmışdır. Bir qədər də silah bugünlərdə paroxoda yüklənib aparılmışdır.

Könüllü əfradı cəm edilməsi

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavət” firqəsi tərəfindən qərardad və fraksiya tərəfindən təsdiq edilməsinə məbni [əsasən], Dağıstan Cümhuriyyəti və istiqlalıyyətinə qara qüvvələrlə mübarizə

etməkdə kömək verilməsindən ötrü indidən könüllü əfradı [əsgərləri] cəm edilməsinə şüru olunmuşdur [başlanmışdır]. Həmin qərardadı qövldən feilə [sözdən əmələ] gətirmək və həmçinin könüllüləri yazıb məhəllinə [yerinə] göndərməkdən ötrü 3 nəfərdən ibarət bir hərbi komisiya təşkil edilmişdir. Könüllü yazılmaq istəyənlər və bu xüsusda başqa işləri olanlar Məclisi-Məbusan binasında səhər saat 9-dan 2-ə qədər və axşam saat 5-dən 7-ə qədər məzkur [deyilən] komisiyaya müraciət etməlidirlər.

Məhkəməyə cəlb

Bakı nahiyə məhkəməsinin müddəiyi-ümumisi [prokuroru] Bakı qubernatoruna məlum edir ki, onun tərəfindən Bakı Mərkəzi həbsxanasının müdir müavini Perkis sui-istemalda [sui-istifadədə] bulunduğu üçün təhti-mühakimə [mühakimə altına alınmış] və məsuliyyətə cəlb edilmişdir. Məzkur [adı çəkilən] müavin istintaq müdirinin binagüzarlığı [sərəncamı] ilə həbsə alınmışdır. Buna binaən [buna əsasən], müddəiyi-ümumi qubernatordan rica edir ki, tezliklə yeni bir müavin təyin etsin. Çünki naçalnik qulluq işlərindən ötrü başqa bir yerə getdikdə, həbsxana müdirsiz qalır.

Oğurluq

- Binəqədidə Rus Neft Cəmiyyəti müdiri 6-cı uçastok pristavına məlum etmişdir ki, məzkur [deyilən] mədəndən naməlum şəxslər tərəfindən 23 dənə Amerika trubası, 20 dənə taxta oğurlanmışdır. Oğurlanan malların qiyməti 60 min manatdır. Bədəfkarları [cinayətkarları] axtarmaqdan ötrü ciddi tədbirlər it-

tihaz edilmişdir [tədbirlər görülmüşdür].

- Əmirhacıyan kəndinin əhli Əbülfəz Əbdülkərim oğlu polisəyə məlum etmişdir ki, həmin kəndin əhli Əli Həmzəli oğlu onun tövləsindən 12 min manatlıq atını oğurlamışdır. Əli tövqif [həbs] edilmişdir.

Balaxanı məktəbləri

Neçə ildən bəri davam etməkdə olan Balaxanı zükur və ünəs [oğlan və qız] məktəblərində qeyri-müntəzəm bir halda olsa da, dərslər davam etməkdədir. Zükur məktəbi 4 şöbədən ibarət olaraq, 3 rus-müsəlman müəllimi ilə bir də elmi-ilahi müəllimi vardır. Mütəəllimlərin [şagirdlərin] miqdarı 200 nəfərdən ziyadə olub, müvəffəqiyyətlə oxumaqdadırlar.

Ünəs məktəbində 3 şöbə olub, 80 mütəəllimə [qız şagird] dərs oxumaqdadır. Münasib yer olmadığından, ancaq bir odada dərsə məşğul olurlar. Burada ancaq bir müəllimə (Sara xanım Əfəndiyev) vardır ki, 3 şöbənin mütəəllimlərinə ayrı-ayrı dərs verməkdədir. Bu məktəbin halı fənədir. Çünki müəllimə və mütəəllimələr nə qədər hümmət etsələr də, namüsaid şərait içərisində şübhəsiz ki, dərs o qədər müvəffəqiyyətlə keçməz.

* Məşixət İdareyi-cəliləsi [cəlalılı Şeyxülislamıq İdarəsi] Qəzavətxana [Qazılıq İdarəsi] təvəssütü [vasitəsi] ilə Bakıda sakin şamaxılılara xəbər verir ki, Mart hadisəsi zamanı Şamaxı prixdə dəfatiri [dəftərləri] yanıb məhv olduğu və bir nüviştəcat [yazılı sənəd] əldə olmadığı üçün məzkur bəldə [adı çəkilən diyar] camaatına təvəllüd-vəfat xüsusunda şəhadət

vermə çox müşkül olduğu üçün onlar üçün sabiq Şamaxı prixdə mollası Molla Səftər Molla Qafar zadə yenə kəndi ruhanilik vəzifəsini ifa etməyə təyin olunur. Prixdə mütəəlliq [bağlı] olan işlərdə ona müraciət etməlidirlər.

Bakı qazısı

Axund Əbdürrəhim Hadizadə

Mühazirə

Aprelin 11-də şənbə günü saat 4 tamamda şəhər arabaçılarından ötrü Əbdülvəhab Məhəmmədzadə tərəfindən hal-hazıra dair mühazirə oxunacaqdır (Abozda). Arabaçıların həmin mühazirədə hazır olmaları rica olunur.

FƏHLƏ HƏYATINDAN

Balaxanıda

Şənbə [çərşənbə axşamı] günü aprelin 15-də Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavət”ın Balaxanı şöbəsi tərəfindən bir mühazirə (leksiya) tərtib edilmişdi. Mühazirədə bir çox əmələ [fəhlə] və kəndçilər hazır olaraq, məclis Nasir Əlikərimovun sədarəti [sədriyi] ilə açılmış, Kəndlilər İttifaqına Balaxanı kəndi tərəfindən 5 nəfər vəkil seçilməsi təklif edilmişdir. Bu vəkillər vasitəsilə Balaxanı kəndi üçün həmin ittifaqlara Ərzaq Nəzarətindən azuqə gətirilməklə bərabər, məzkur [deyilən] kəndin ehtiyacı üçün eyni ləvazimat [lazım olan şeylər] dəxi mühəyyə [hazır] ediləcəkdir. Böylə ki, kəndin məktəbi, işığı, yolları, dəvaxanası və başqa ehtiyaclarının rəfinə [aradan qaldırılmasına] səy ediləcəkdir. Bəzi səbəblərdən dolayı məzkur 5 nəfərin in-

tixabı [seçilməsi] başqa bir vaxta təxir edilmiş, mühazirəçi Piri əfəndi Mürsəlzadə əhvali-hazireyi-siyasiyyə mövzusunda mühazirə oxumuşdur.

Balaxanı krujokunda

Seşənbə [çərşənbə axşamı] günü axşam Balaxanı krujokunda Balaxanıdakı “Qardaş birliyi” maarif cəmiyyəti tərəfindən həvəskarların iştirakı ilə “Köhnə Türkiyə” faciəsi ilə “Nə qanır, nə qandırır” komediyası oynanılmışdır. Hasi-latin hamısı məzkur [adı çəkilən] cəmiyyətin nəfinə [xeyrinə] veriləcəkdir. Cəmiyyətin fəaliyyəti əməllər üçün gecə kursları açmaq və biçiz [yoxsul] əhaliyə yardım etməkdə get-gedə geniş bir dairə almaqdadır.

Tağiyev fabrikasında gecə məktəbi

Müdiri-möhtərəm, acizənə təvəqqe edirik sizin cənablarınızdan bizim bu neçə kəlmədən ibarət maarif barəsindəki sözlərimizi “Azərbaycan” cəridəyi-mübarəkəsinin [mübarək “Azərbaycan” qəzetinin] sütunlarında dərc edəsiniz. Bu 1919 sənədə, əvvəli-yanvardan “Müsavat” fir-qəsinin fabrikada olan şöbəsinin təşəbbüsü ilə gecə məktəbi güşad olunub [açılıb], fəhlə qardaşlarımıza dərs verilir. Əlan [hal-hazırda] 120 nəfər fəhlə təhsil edirlər. Gecə saat 7 tamandan dərs başlanılır, ta 10 tamama kimi. Əlan əvvəlinci şöbə ilə ikinci şöbədə dərs verilir və hər gecə fəhlələr gəlib yazılırlar. İnşallah, yenə bir şöbə artırmaq xəyalında bulunuruz və bir də fabrika müdirinə təşəkkür edirik ki, o cənabların təşəbbüsü ilə və Hacı cənablarının mərhəməti ilə 3 nəfər müəllimin məvacibi və məktəbin

xərci hamısı kantordan verilir və gələcəkdə məktəbin dairəsi böyüdükcə, sizə məlumat verərik.

Məşhədi Yusif Salehzadə

BAKI QUBERNİYASINDA

Maştağa kəndindən

Maştağa kəndində olan halətlərdən biri məzkur [adı çəkilən] kəndin əmin və amanda yaşamağıdır. Keçən illərdə olan hərəkətlərdən asar [əsər-ələmət] görünməyir və divanxanada polis xidmətçiləri öz vəzifələrini yaxşı ifa edirlər və təzə açılan Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” şöbəsinin üzvlərindən baş qaradovoy Dadaş Baba oğlunun hümməti vəsitəsilə keçmiş cümədən hər həftə cümə günü dükan və bazar qapanır və camaat günorta zamanı məscidə cəm olur. Namaz qılıb ziyarəti-cümə oxuyurlar və yerli vaizlərdən Hacı Mirzə Əbdülkərim Hacı Əhmədzadə minbərdə əyləşib xütbədən sonra Qurani-əzimuşşandan [şanı uca Qurandan] ayələr oxuyub və təfsirinə şüru edir [başlayır]. Belə ki, keçən cümə camaata dedi:

“Camaat, necə ki, Həzrəti-Peyğəmbər səlləllahu aleyhi və alihi və səlləm dünyada olan zamanda Allahi-əzimuşşan ayeyi-şərifənin dəlaləti ilə və o Həzrətin vəsitəsilə əhli-islamı birləşməyə çağırır, qardaşlığa və yoldaşlığa çağırır və birlik münasibətilə o Həzrət ucaldı islamın bayrağın və küffərə qalib oldu və tapşırıldı islam əhlinə birliyi öz aralarında və sizə vacib və lazımdır birləşmək, qardaşlıq, yoldaşlıq. Camaat, məgər sizin

yadınızdan fəramuş [unudulmuş] ola bilər o günlər ki, matəm saxladınız – Mart hadisəti və siz islam və türklərin əhl və əyal və namusların paymal olmağı [tapdalanmağı]. Əlbəttə, o günlər islam və türk övladının xəyalından heç bir zaman unudulmaz. Aya [görəsən], bu qəziyyə bizim üçün özlərimizin birlikdən uzaqlaşdığımızdan deyilməydi? Və həmçinin, gördünüz, sentyabr ayında birliklə düşməmə qalib olduq. Əgər hümmət etməsəydiniz, türk qardaşlarımız özlərin bizə yetirənə kimi bizim kəndlərimizdən və evlərimizdən və özlərimizdən və bu məscid və bu minbərimizdən, necə ki, Şirvanda qalmadı, bu yerdə də asar qalmazdı və bir zihəyat [canlı] bu hüzzardan [burada olanlardan] diri qalmazdı. Bəs [elə isə], Allah-taalanın buyurduğu və gözlərimizlə gördüyümüz imtahan şəhadət verir buna ki, gərək biz türk və islamlar qardaşlıq əyləyək və cavan hökumətimiz Azərbaycan istiqlalını mal, can və başımızla mühafizət əyləyək. Əgər, hökumətimizin arxasında dayanıb onu yekdil və yekcəhət mühafizət etməsək, gələr bizim tərəfimizə gördüyümüzədən də çox qara buludlar və qara günlər. Hər bir vətən övladının əvvəlinci borcu hökumətin fərmanlarını əmələ gətirmək və əsgərliyə getmək və baş qaçırtmayasınız əsgərlikdən. Necə ki, bizim Peyğəmbərimiz zamanından bəri islam millətləri tufəng atmağı və qədim zamanda ata minib ox atmağı təlim alırdılar və əgər mənim övladım olsa əsgərlik yaşında, öz əlindən tutub hökumətin əlinə tapşırırdım, öz razılığım ilə. Əgər cavanlar əsgərə getməsə və təlim almasa, sizi düşməndən kim saxlar və irz-namusun necə amanda

ola bilər və vətənimizi kim mühafizət əylər? Aya, siz şad olmayırsınız ki, öz yoldaşlarınız və qardaşlarınız silah altında və sizə salam verirlər və halonki [halbuki], bundan əqdəm [qabaq], silahlıları görəndə o[n]lardan əziyyət gözləyib həzər əyləyirdik. “Və kəlbühüm basitun zirəeyhi bilvəsidi” ayəsi oxuyurduq və ürəkdə güşadə [açıq-aşkar] olan sözlərimizi biz aşkara məscidlərdə, minbərlərdə sizə deyə bilməzdik qorxumuzdan ki, məsul olmayaq. Əlhəmdülillah, indi məscid bizim, minbər bizim, vətən bizim və hökumət bizim. Hamı özümüzündür.”

Bu növ nəsihətlərdən sonra, hökumətimizə və əsgərlərimizə dua olundu və Fatihə oxuyub ölən əsgərlərə məclis tamam oldu.

Yaşasın Azərbaycan!

Yaşasın əsgərlərimiz!

M. Hüseyinzadə

GÜRCÜSTANDA

Gürcüstanda ermənilər

Tiflisdə olan Erməni Şurayi-Millisi Gürcüstanda olan ermənilərin milli-mədəni muxtariyyəti haqqında Gürcüstan Məclisi-Müəssisənə bir layihə daxil etməyi qərara almışdır. Qanun layihəsini hazırlamaq işi Popovyana və Qazaryana həvalə edilmişdir.

Dəniz münasibəti

Azərbaycan dəmiryolları naçalnik Teymur bəy Məlikaslanov və ticarət xidməti naçalnik Şimanski Yevropa ilə Cənubi Rusiya arasında daimi münasibət bərpa

edilməsindən ötrü “Rusiya” və “R.E.T.V.P.” paroxod şirkətləri ilə müzakirətdə bulunmaq üçün aprelin 10-da 5 nömrəli qatlarla Batuma əzimet etmişlərdir [yola düşmüşlər].

Məlikaslanovun şərəfinə ziyafət

Bugünlərdə Tiflisdə Artistiçeski Obşestvada Azərbaycan dəmiryolları naziri Xudadad bəy Məlikaslanovun şərəfinə olaraq Gürcüstan hökumət əzaları [üzvləri], siyasi və ictimai xadimləri iştirakı ilə bir ziyafət kəşidə edilmişdir [ziyafət verilmişdir].

Əcnəbi məmləkət paroxodları

Aprelin 9-da Batumdan teleqraf edirlər ki, sabun, kibrit, dəri və cürbəcür mənfaktur malları ilə yüklü iki böyük paraxod varid olmuşdur [gəlməmişdir]. Bu paraxodların dalınca Qafqaziyadan ötrü hazır paltar və ayaqqabı gətirməkdə olan iki paroxod dəxi gəlməkdədir.

* Axıska və Axalkələk dairəsində erməni fərarilərinin [qaçqınlarının] halı təhəmmül edilməz [dözülməz] bir haldadır. Bütün müharibə zamanı fərarilərə müavinət edən müəssisələr bunlara kömək etməkdən aciz olmuşlardır. Tiflisdəki Erməni Milli Şurası müavinət üçün oraya adam göndərmişsə də, fəqət ona pul vermədiyindən bu xüsusda müavinət göstərməmişdir. Gürcülərin yeni əmrnaməsinə görə, bunların halı fənalalmışdır.

* Gürcüstan Hökuməti şəhər upravalılarında olan cavan erməni və yəhudiləri səfərbərliyə dəvət edir. Səfərbərliyə alınmış olan yəhudi və ermənilər

bilatəxir müsəlmanlarla müharibə etməyə üçün meydanı-müharibəyə göndəriləcəkdirlər. Bu xəbər şəhər əhalisinə artıq dərəcədə sui-təsir etmişdir [pis təsir göstərmişdir].

Doktor

Ağahüseyn Kazımov

Gəlib naxoşları yenə qəbul etməyə başlayıbdır. Əmrəzi-daxiliyyə [daxili xəstəliklər]. Qəbul edir səhər saat 10-dan 11-ədək; axşam saat 5-dən 7-yədək. Ünvan: Parapet, Şəfi İbrahimovun evində 3-cü mərtəbə. Telefon: 86-27.

5780

Doktor

Musa bəy Rəfiyev

Daxili əmrəza [xəstəliklərə] düçar olan naxoşları qəbul etməyə başlamışdır. Səhər saat 9-11-ə kimi. Axşam saat 5-7-yə kimi. Ünvan: Armyanski, nömrə 15. Telefon 16-80.

b-37

Skripka dərəsi

Petroqrada Konservatoriyasının rəssamı M. Malkarov skripkada dərs verir. Ünvan: Birjavaya küçə nömrə 14, Desyatnikovun mənzilində. Telefon nömrə 46-83.

5782

Türk mütəəllimləri və tələbələri iclası

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət firqəsi “Müsavat”ın proqramına hüsn-rəğbət göstərən mütəəlim [şagird] və tələbə arxadaşlardan rica olunur, cümə günü aprel ayının 18-də, saat 4-də “Müsavat” bürosuna təşrif gətirsinlər. Daimi büro seçiləcəkdir.

Müvəqqəti büro

T-109

İtibdir

Şamaxılı Məşhədi Həmid Qəniyevin Lənkeran uyezdindən aldığı pasport, Tiflis Tacirlər Bankından aldığı çek və oğlu tərəfindən ona verilmiş vəkalətnaməsi itibdir.

Etibardan saqıtdır.

8719

Komissyon kantoru

Hər cür komissiya, ticarət, sklad, neft və cövher işlərini qəbul edirik. Ünvan: Yevlax, Məşhədi Firidun və İsmayıl Hüseynovların öz mülklərində.

9154

Tərəzi

Təzə tərəzi satılır hər bir şeyi ilə. Afiserski küçədə nömrə 5, Bağırovun mağazasında.

8716

Müvəqqəti müdir: Hacıbəyli Üzeyir

QEYD VƏ ŞƏRHLƏR

Azərbaycan

Məclisi-Məbusanında

səh. 321. “Sədr – Parlamən üzvü Malxazovun etirazı əsassızdır.”: “Azərbaycan” qəzetində Malxazyanın çıxışı verilməmişdir; Malxazyan, mövzunun mahiyyəti ilə bağlı mübahisələr qurtardıqdan sonra, çıxış edənlərin yenə mahiyyətə dair danışmalarına etirazını bildirmişdir.

“Mən söz verdim...”: qəzetdə “Mən səs verdim...” getmişdir.

Teleqraf xəbərləri

səh. 323. “Mitava”: Latviyada, indiki Yelqava şəhəri.

“Març”: qəzetdə “Marşal” kimi getmişdir. “...yəni aləmi-bəşəriyyətin...”: qəzetdə “yəni” yerinə “yeni” getmişdir.

Sülh ətrafında

səh. 324. “Havas”: Fransız xəbər agentliyi. 1835-ci ildə təsis edilmişdir. Franspress agentliyi [Agence France-Presse] daha sonra “Havas”ın bazasında yaradılmışdır.

Qəzetələrdən

səh. 325. “General D’Anselm”: qəzetdə “General Anselma” kimi getmişdir.

Rus ticarətinin tarixi

səh. 327. “Makaryev yarmarkası”: Rusiyada, indiki Nijeqorod vilayətinin Liskov rayonunun Makaryevo qəsəbəsində qurulan böyük yarmarka. İldə bir dəfə qurulan və bir gündən dörd həftəyə qədər dəyişən müddətlərdə davam edən Makaryev yarmarkası XVII əsrin əvvəllərindən XIX əsrin əvvəllərinə qədər mövcud olmuşdur.

“yefimka” (yaxud yefimok): XVIII əsrin ortalarına qədər Rusiyada da işlədilən Qərbi Avropa gümüş talerinə rus xalqı arasında

verilən ad idi. Bu ad, XVI əsrin I yarısında Yoaximstal (indiki Yaximov) şəhərində kəsilən “yoaximstaler” adlı gümüş sikkədən götürülmüşdür.

səh. 328. “çarın qayınatası”: söhbət rus çarı Aleksey Mixayloviçin birinci arvadı Mariya Miloslavskayanın atası İlya Miloslavskidən gedir.

Nəzarətlərdə

səh. 329. Xankəndi: Gəncə qəzasında, indiki Goranboy rayonu ərazisində mövcud olmuş kənd.

İranlılara dair

səh. 330. “Suxəndane pərvərdə pire kohen / Beyəndişəd angəh ke quyəd soxən”: “Söz bilən kimi tərbiyələnməmiş köhnə qoca / Söz deyən zaman düşünər.” (farsca)

“Al bayraq”: “Hümmət” partiyasının Bakıda nəşr etdiyi qəzet.

səh. 331. “To toxmi beyəfşan ke çon bed-rəvi / Ze məhsule xod şad-xorrəm şəvi. / Əz həmin toxmi ke sabəğ kəştei / To nəmidani ke rosva gəştei.”: “Sən elə bir toxum səp ki, biçərkən / Öz məhsulundan şad-xürrəm olasan. / Keçmişdə əkdüyün həmin toxumdan / Bilmirsənmi ki, rüsvay olacaqsan.” (farsca)

“Yətəşəkkəlunə biəşkalin müxtəlifə”: “Onlar müxtəlif şəkillərdə özlərini göstərirlər.” (ərəbcə)

“Varhan xodra əz in həmsəhbətan, / Cümlə məhtabənd əmma to kətan.”: “Özünü bu həmsəhbətlərdən kənar tut, / Hamısı məhtabdır, sən isə kətansan.” (farsca)

“Ta siyəhruy şəvəd hər ke dəru gəş başəd”: “Hər kimdə ürəkkeçməsi varsa, o, üzqara olar.” (farsca)

Bakı xəbərləri

səh. 333. “prixod dəfatiri”: camaatın ianələri hesabına saxlanan yerli (məhəlli) dini icma mollalarının (prixod mollalarının)

əhalinin doğum və ölümlərini qeyd etdikləri dəftərlər.

“Aboz” (yaxud Qorodskoy aboz): Bakı şəhərində at arabalarının saxlandığı, dəmirçi emalatxanalarının, həmçinin yük anbarlarının olduğu mərkəz.

Fəhlə həyatından

səh. 334. “Köhnə Türkiyə”: Rza Zakinin faciə əsəri.

“Nə qanır, nə qandırır”: Mirmahmud Kazımovskinin komediya əsəri.

Bakı quberniyasında

səh. 335. “Və kəlbühüm basitun ziraeyhi bilvəsidi”: Quranın Kəhf surəsinin 18-ci ayəsindən bir parça. Mənası: “Onların iti də qabaq ayaqlarını mağaranın girişinə uzadıb yatmışdı.” Ayənin davamı belədir: “Əgər sən onları bu vəziyyətdə görsəydin, yəqin ki, qorxudan dönüb qaçardın, dəhşət səni bürüyərdi.”

Gürcüstanda

səh. 336. “Artistiçeski Obşestva”: Tiflisdə, XX əsrin əvvəlində tikilmiş teatr binası. Hal-hazırda Şota Rustaveli adına Gürcü Dövlət Akademik Teatrı bu binada yerləşir.

Bazar, 20 aprel 1919-cu il, nömrə 161

AZƏRBAYCAN

Gündəlik siyasi, ictimai, ədəbi, iqtisadi türk qəzetəsidir

İkinci sənəyi-dəvamiyyəsi. Yekşənbə, 19 rəcəbül-mürəccəb sənə 1337. 20 nisan 1919 sənə.

Türk və islamlığa müfid məqalələrə səhifələrimiz açıqdır. Dərc olunmayan övraq iadə edilməz. Dərc edilən məqalənin mükafatını idarə təyin edir. Məhəlli-idarə: Bakı, Vorontsovski və Qubernski küçələrin küncündə 4 nömrəli evdə “Azərbaycan” idarəsi. Telefon nömrə 39-60. Tək nüsxəsi 1 manat.

Abunə şəraiti: Bakı üçün 1 aylığı 20 rublə, 2 aylığı 35 rublə, 3 aylığı 50 rublə. Qeyri şəhərlər üçün 1 aylığı 25 rublə, 2 aylığı 45 rublə, 3 aylığı 60 rublə. Elan fiatı: birinci səhifədə sətri 4 rublə, axırncı səhifədə sətri 3 rublə, itən şeylər və yer axtaranlar üçün 2 rublə.

DAĞISTANA İMDAD!

Türk Ədəmi-Mərkəziyyət “Müsavat” firqəsinin Mərkəzi Komitəsi tərəfindən intixab olunmuş [seçilmiş] xüsusi bir komisiyon tərəfindən dağistanlı qardaşlarımız üstünə hücumavər olan [hücum edən] hürriyət və istiqlal düşməni Denikin qara qüvvəsi ilə hər b etmək üçün Azərbaycan könüllü dəstəsi təşkil olunur. Yazılmaq istəyənlər hər gün Məclisi-Məbusan binasında, “Müsavat” fraksiyonu mənzilində gündüz saat 8-dən 2-yə və axşam saat 5-dən 7-yə qədər yazıla bilərlər.

TƏKZİB

“Znamya truda” qəzetəsində və sonradan başqa qəzetələrdə bir xəbər yazılmışdı ki, guya Qafqaziyada olan Müttəfiq dövlət komandanı general Tomson Gürcüstan Şurayı-Vükəlası [Nazirlər Kabineti] sədri Jordaniyanı üç dəfə İngiltərə ərkani-hərbinə [qərargahına] dəvət edib və guya axırda Jordaniyaya demişdir ki, Sülh Konfransı Eçmiyədzin uyezdindən başqa Rusiyanı 1914-cü il sərhədlərində bərpa eyləmək əsası ilə Zaqafqaziya

cümhuriyyətlərini təsdiq etməyir. Sonrakı xəbərdə deyilirdi ki, guya bu söz Jordaniyaya artıq təsir bağışladığından, Jordaniya bu xəbərin əqəllən [heç olmasa] mayın 1-nə qədər elan edilməməsini Tomsondan xahiş etmişdir.

Azərbaycan Hökuməti nəzdində olan Gürcüstan siyasi nümayəndəsinin məlumat bürosu bu əhvalatın əsilsiz olduğunu xəbər verir. Jordaniya ilə Tomson arasında yuxarıdakı məsələlər haqqında heç bir məhəbbət [söhbət] olmamışdır.

İdarədən: Qəzetəmizin keçən nömrələrinin birində “Yalan şayiələr” ünvanı ilə fəvqəki xəbərin əsilsiz və uydurma olduğunu yazmışdıq. “Vperyod” qəzetəsi də bu xəbərin yalan olduğunu yazdıqdan sonra deyir ki, erməni siyasi dairələrinin Parisdən və İstanbuldan aldıkları məlumata görə, Sülh Konfransı Zaqafqaziya cümhuriyyətlərini təsdiq etməyə maildir.

BÖHTANLARLA BÖYÜK İŞLƏR GÖRÜLÜR

Biz Qafqaz türkləri haqlı sədamızı, təbii haqqımızı yanımızda, aramızdakı